

Moderne spiritualitet og sand åndelighed

AF JAN H. MORTENSEN

Den nye spiritualitet har – også i kristen sammenhæng – et individualistisk præg og roder vores ånd og Guds ånd sammen.

Verden er blevet mindre. Eller – verden er blevet større. Vi er blevet globale borgere i en globaliseret verden. Verden derude kan sågar hentes ind i stuen med et par tryk på tastaturet. Mere mangfoldig og kompleks. Også åndeligt set.

I det postmoderne samfund færdes vi frit mellem tilværelsestydninger og samler det op, vi synes giver mening lige i nuet. De store metafortællinger, hvor man skal købe hele pakken for at være med, er på retur. Religiøsitet og spiritualitet ser derimod ud til at gå frem. I centrum står individets søgen efter mening og identitet – uafhængigt af faste dogmer, der kun fremmedgør og skiller os fra hinanden.

Der er i denne bevægelse et stort drev efter enhed. Efter at finde ind til det, der binder os sammen som åndelige væsner. Vi vil gerne se en forbrødring alle mennesker og kulturer imellem.

Det er der meget positivt at sige om. Kærlighed findes i alle kulturer. Vi mødte fx i vores tid som missionærer i Israel en overvældende kærlighed fra en ateistisk jødisk familie, vi var løbet ind i – og ligeledes oplevede vi en varm gæstfrihed hos en muslimsk familie, vi egentlig blot havde spurgt om vej ... Vi følte os dybt forbundet med disse mennesker. De var forbilleder for os. Også selvom de ikke kender Gud i Jesus Kristus.

Den spirituelle bølge søger indad

Men, hvor jeg ud fra mit kristne grundlag ser Guds opretholdende kærlighed i syndefaldets verden gemt bag ethvert menneskes godhed (inklusive min egen), vender den moderne religiøsitet det om og ser menneskets guddommelighed åbenbart i samme. I menneskets ånd ligger det guddommelige – eller i det mindste evnen til at forbinde sig til det guddommelige for den, der aktivt søger det.

Den spirituelle bølge (som i virkeligheden ikke er så ny) har således en tendens til at søge indad i menneskets natur for at finde det guddomme-

lige. Det guddommelige opfattes som en upersonlig kraft, vi alle har adgang til. Det afgørende for mange er ikke den konkrete forklaringsmodel, men oplevelsen af, at det virker.

Som sådan har denne bølge et stærkt individualistisk præg. Ingen har ret til at betvivle den sandhed, jeg selv frit har plukket mig til. Det er blasfemi at stille spørgsmålstejn ved den gudserfaring, jeg har gjort til min.

Der, hvor vi i den kristne tro vil sige, at "Gud er kærlighed" – den Gud, der har åbenbart sig i Jesus Kristus – vil den nye åndelighed vende ordene om og sige "kærlighed er gud", og kærligheden, som jeg nu måtte føle den, er dermed ukrænkelig. Ikke som et tidløst dogme, men netop som mit dogme for tiden.

Behov for et budskab, som ingen kan sige sig selv

Selve det forhold, at mennesker søger efter dybere mening, helhed og svar på livets store spørgsmål, skal vi ikke vrænge på næsen ad. Heller ikke det forhold, at mennesker længes efter gudserfaring – og ikke bare tørre dogmer.

Vi kan som kristne også langt på vej stille os ved siden af den åndeligt søgende, som dem, der selv længes efter at se og mærke Gud på en konkret måde. Vi kan også anerkende menneskelige præstationer, som de kommer til udtryk i åndsliv, litteratur, kunst, musik og sang, logistik, politik, håndværk, sport, videnskab, medicin og psykologi osv.

Men den kristne tro kan ikke efterlade mennesker her. Evangeliet handler om en sandhed, der kommer til os helt udefra: "Hvad intet øje har set og intet øre hørt, og hvad der ikke er opstået i noget menneskes hjerte, det, som Gud har beredt for dem, der elsker ham, det har Gud åbenbart for os ved Ånden. Thi Ånden ransager alt, selv Guds dybder. For hvem ved, hvad der bor i mennesket, undtagen menneskets egen ånd? Således ved heller ingen anden end Guds ånd, hvad der

Den spirituelle bølge har en tendens til at søge indad i menneskets natur for at finde det guddommelige

Jan H. Mortensen, f. 1963
Sognepræst ved Kristkirken i Kolding
jhm@km.dk

Vel skal Bibelen fortolkes, men sådan at vi forsøger at nå ind til gudsordets tilsigtede mening

bor i Gud" (1 Kor 2,9-11).

Det guddommelige er på fundamental vis ikke-tilgængeligt for et menneske. Et menneske er menneske. Kun Gud er Gud.

Det er ikke blot syndefaldet, der sætter dette skel. Også før syndefaldet var mennesket kun menneske. Skabt i Guds billede til fællesskab med Gud, men fællesskab på samme måde som mellem mennesker: ved kommunikation. Ikke ved at søge Guds stemme i vores egen ånd. Dette fællesskab har vi mistet, og et åndeligt mørke har taget over. Et mørke, som Gud har valgt at bryde med sit eget lys ved at give sig til kende for os.

Den kristne tro har dermed åbenbaringskarakter. Den levende og treenige Gud har givet sig til kende ved sin ånd og ved sit ord. Først og sidst ved det ord, der blev kød og blod i Jesus Kristus. *Gud Skaber* har åbenbaret sig, fordi han også vil være *Gud Frelser*. Fordi han elsker. Og denne åbenbaring har en konkret historisk begivenhed som det helt centrale omdrejningspunkt: Jesu død og opstandelse.

Her åbenbares både Guds dom over menneskets syndighed – og dermed hvor alvorligt fortabte, vi er (loven) – og Guds kærlighed til det ugudelige menneske: at han selv i Jesus tog dommen for os, så vi igen kan stå i et levende fællesskab med ham, og ved hans ånd gå fra død til liv – både her i tiden og på den anden side af graven (evangeliet).

Det siger sig selv, at det er et budskab, som ingen kan sige sig selv. Ingen men-

neskelig erfaring eller åndelig visdom vil nogensinde nå frem til, at sådan må det selvfølgelig være. Det kan kun komme til os netop som *budskab*:

"For da Gud i sin visdom ikke ville, at verden skulle kende ham gennem sin egen visdom, besluttede Gud at frelse dem, som tror, ved den dårskab, der prædikes om. For jøder kræver tegn, og grækere søger visdom, men vi prædiker Kristus som korsfæstet, en forargelse for jøder og en dårskab for hedninger; men for dem, der er kaldet, jøder såvel som grækere, prædiker vi Kristus som Guds kraft og Guds visdom" (1 Kor 1,21-24).

Dette budskab er på afgørende vis bundet til og bevaret i det bibelske vidnesbyrd. Guds kirke er "bygget på apostlenes og profeternes grundvold med Kristus Jesus selv som hovedhjørneste" (Ef 2,20). Derfor kalder vi Bibelen for Guds ord.

Bibeldet nedtones eller "fortolkes"

I mødet med den spirituelle bølge og det indtryk, den sætter i os, kommer disse kristne grundsandheder under pres. Man nedtoner det læremæssige, for "det er jo livet (underforstået: det, der rører os eller siger os noget), det kommer an på".

Det kommer tydeligt til udtryk, når man – måske ubevidst eller indirekte – tilside sætter Bibelen som autoritet for kristen tro og lære. Man fristes til at gøre budskabet "rimeligt" eller "spiseligt" ved at tale alment om håb, tro og Gud.

Man taler om, at vi skal "se bag ved" tekstens umiddelbare mening for at gribe nogle åndelige sandheder dér. På den konto "fortolkes" – med forskellig styrke – Guds bud, Guds vrede over synden, inkarnationen, forsoningen ved korset, kødets opstandelse og stort set enhver anden bibelsk sandhed helt ud af forkyndelsen.

Vel skal Bibelen fortolkes, men sådan at vi forsøger at nå ind til gudsordets tilsigtede mening. Ikke ved, at menneskets ånd graver det frem, som det synes er anvendeligt og forkaster alt andet. Vel er det i

menneskehjerter, at Gud ved sin ånd har skrevet sin lov, men altså også netop *sin* lov. Og vel er der områder, hvor vi må skønne os frem og ikke bare kan slå Guds vilje op i Bibelen. Men der er ingen områder, hvor Guds ånd leder os væk fra det åbenbarede ord, så det ikke længere skulle være relevant. Ånden tager af Kristi ord – og det er ved det ord, Ånden giver liv.

Mission gøres til "det muliges kunst"

Den nye religiøsitet kommer også til os på mere en spidsfindig måde, hvor man stadig vil tale om Kristus, åbenbaring, opstandelse og pinse, men vil finde åbenbaringen hemmeligt til stede i verdensreligioner, sådan at vi sammen på tværs af alle religiøse skel – i de store spirituelle "vi" – sammen kan begynde at få øje på den levende Gud (således Svend Løbner i *Kristus i verdensreligionerne*).

Men igen er de bibelske begreber blevet omtolket og omplantet på religiøsitetens alter. Vel er Gud virksom i og nær ved alle mennesker, men pinse i kristen forstand – Åndens komme – er bundet til forkyndelsen af Kristus og modtagelsen af ham i dåb og tro. Åbenbaringen er ikke en hemmelig åndelighed gemt dybt i menneskehedens fællesånd. Åbenbaringen er ... åbenbaring. En åbenbaring, der sætter mennesket på valg. Sætter skel.

Selv *dette* valg kan vi ikke basere på menneskets ånd. Der går ikke nogen direkte linje fra et menneskes ånd til Guds Ånd, så et menneske skulle kunne vælge Gud til. Den frelsende tro er ikke noget, vi kan hente frem inde i os selv. Det er noget, *Gud* skaber ved sin ånd gennem sit ord, hvor og når han vil det (CA art. 5), *på tværs* af al menneskelig åndelighed og anstrengelse.

I megen mission og evangelisation er der en skæbnsvanger tendens til at overse dette, så man forsøger at overbevise mennesker om kristendommens værdi på rent menneskelige præmisser – ved at appellere til enten fornuft eller følelse

og stemning. Som om mission var det muliges kunst for den særligt opfindsomme, begavede eller karismatiske forkynder/sanger med åndelig x-faktor.

Mission er i virkeligheden ”det umuliges kunst”. For det handler om at vække åndeligt døde til live. Det kan kun Gud. Og vel skal vi bruge vores evner og gaver, så godt vi kan, og ikke sætte vores lys under en skæppe. Men det er ikke *vores* ånd, der skal vække *deres*. Det er Guds ånd. Guds lys. Og måske skinner *det* ligefrem stærkest, når vores egen erfaring er lerkarrets sprukne magtesløshed (2 Kor 4,7)? Uden dette perspektiv mister vi frimodigheden, og vores mission bliver bedredende og anmassende.

Fokus på erfaringer i stedet for nådemidler

Når den nye spiritualitet får fodfæste i kristen sammenhæng, skabes der forvirring om pinsens budskab. Man får rodet vores ånd og Guds ånd sammen. Selv for den genfødte kristne er min ånd og Guds ånd to ting. Gudsordet er stadig noget, der kommer til mig udefra. Ikke indefra. Ved dåb og tro har jeg fællesskab med Gud. Kristus har ved sin ånd taget bolig i mig. Men ikke sådan, at jeg er *besat* af en særlig kraft eller indsigt – eller at min ånd er blevet guddommeliggjort.

I en kultur, der sætter personlig erfaring og åndelig vækst højt, bliver vi forledt til at lede efter Guds stemme og Guds ånds aftryk i os selv, efter åndens frugter og nådegaver som gudsåbenbaringsens og frelsesvishedens sted. Vi sætter os selv i centrum og kroger os ind i os selv. (Her synes jeg, det er relevant at spørge, om forsøgene på at kristeligøre visse spirituelle strømninger, som fx i Christfulness og Yogafaith, i virkeligheden formår at forlade denne underliggende præmis).

Hvor spiritualiteten peger på åndelige erfaringer, peger Ånden på Kristus og ordet om ham, på nådemidlerne.

Grenene skal ikke være optaget af at beskue det indre liv og egne frugter, men af at suge liv fra det træ, det sidder på. Både frelsen og heliggørelsen har evangeliet – ordet om syndernes forladelse, Guds kærlighed til et syndigt menneske – som udgangspunkt og slutpunkt: ”Skilt

fra mig kan I slet intet gøre” (Joh 15,5b).

Sådan fører Guds ånd os heller ikke altid opad og fremad, hvis vi spørger vores umiddelbare erfaring. Ånden kaster lys på mørket i os. Den beskærer os endda sommetider, for at vi skal bære mere frugt. Ånden fører os ikke altid ind i lykke, velvære og sejr, sådan som religiøsitet forventer det.

Her er der stor trøst i, at både frelse og heliggørelse er Åndens værk. Ikke mit. At jeg ikke skal kunne finde Guds ånd ved at grave dybt i mig selv, tage mig sammen eller blive rørt af lovsangen, men ved at lade det, Gud har sagt, gælde for mig. Sådan kan jeg vokse i tillid til ham og tjene næsten på hans ord.

Ånden er ikke uden krop

Men der, hvor den moderne spiritualitet måske kan udfordre os positivt, det er der, hvor vi får underkendt vort ”eget hjertes ja og nej” så grundigt, at vi glemmer, at det *er* os med hud og hår, Gud elsker og vil frelse. Det *er* vores tørst, ordet vil slukke (Joh 7,37). Det *er* mig, Gud vil være sammen med – inklusive intellekt og følelser, ånd og krop.

I den forstand er det altid væsentligt, hvad jeg tænker og føler, hvordan jeg har det på legeme og sjæl. Jesus mødte ikke kun mennesker med et ord. Han så dem, lyttede til dem, havde omsorg for dem. Ordet blev kød. Sådan er Kristi ånd heller aldrig uden krop. I og med Kristi legeme får ordet krop.

Men selv her er den åndelige virkelighed først og sidst defineret ved Guds ord. En trosbekendelse. Et evangelium – også på trods af erfaringen. ■

*Ånden fører os ikke
altid ind i lykke,
velvære og sejr,
sådan som religiøsitet
forventer det*

